

12. Козин Л. В. Корпоративна соціальна відповідальність як засіб формування конкурентоспроможності підприємства [Електронний ресурс] / Л. В. Козин // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. Економічні науки. – 2011. – № 12.

13. Поважний О. С. Корпоративне управління: підручник / О. С. Поважний, Н. С. Орлова, А. О. Харламова. – К. : Кондор, 2013. – 244 с.

14. Сазонець І.Л. Стратегічні альтернативи розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств / І.Л. Сазонець, О.А. Джусов, А.Д. Прокоф'єва // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій. – Том 22. – 2014. С. 24-31.

15. Сазонець О.М. Теоретичні основи здійснення корпоративного підприємництва на основі використання екосистем / О.М. Сазонець, Н.П. Миськовець // Бізнес Інформ. – 2016. – № 11. – С. 144-148.

16. Catalao LM, Branca AS, Pimentel LV (2016) International Social Comparisons of Corporate Responsibility. Int J Econ Manag Sci 5: 327. doi:10.4172/2162-6359.1000327 // International Journal of Economics & Management Sciences // <https://www.omicsonline.org/open-access/international-social-comparisons-of-corporate-responsibility-2162-6359-1000327.php?aid=70659>.

© Бобирь О.І., Ізюмська В.А., 2019

3.7. Характеристика методик оцінки економічної стійкості підприємств

Проблеми оцінки економічної стійкості відносяться до числа найбільш важливих не тільки фінансових, а й загальноекономічних проблем, оскільки низька фінансова стійкість може привести до відсутності у підприємств коштів не тільки для розвитку виробництва, а й для відновлення поточної діяльності, а також до неплатоспроможності і навіть до банкрутства. У той же час висока фінансова стійкість може свідчити про неефективне господарювання внаслідок обтяження підприємства витратами і зайвими запасами і резервами. У зв'язку з цим визначення рівня економічної стійкості підприємств відноситься до числа найбільш важливих економічних завдань.

Незважаючи на численні публікації, присвячені питанням аналізу економічної стійкості організацій, все ще існує неоднозначність підходів до методів аналізу у різних авторів,

також не вироблений алгоритм послідовності оцінки, що дозволяє виявити причини втрати економічної стійкості підприємства. Різноманітність і різноманітність методичного забезпечення оцінки сталого функціонування і розвитку підприємств на основі інструментів фінансового механізму викликає труднощі в ухваленні адекватних управлінських рішень.

Дискусійним є питання про склад і ролі тих чи інших показників, котрі використовуються для оцінки економічної стійкості підприємств. Незважаючи на простоту завдання кількісної оцінки економічної стійкості підприємства, в економічній літературі досі немає єдиного загальновизнаного підходу до побудови відповідних алгоритмів оцінки. Показники, що включаються в різні методики аналізу, можуть істотно варіювати як в кількісному відношенні, так і за методами розрахунку.

Теоретичні та практичні аспекти аналізу та управління економічної стійкості підприємств розглядалися у працях таких зарубіжних економістів, як Брейлі Р., Брігхем Ю., Ван Хорн, Дж. К. Гапенські, Джевонс К., Майерс С., Фрідмен Дж., Хайек Ф., Хикс Дж., Шумпетер Й та інші. В умовах української економіки економічна стійкість підприємств не може в повному обсязі оцінюватись методиками зарубіжних авторів. Проблеми забезпечення економічної стійкості підприємств в умовах національної економіки досліджувались в роботах таких економістів, як В. Александрова, О. Амосов, О. Ареф'єва, С. Архієреєв, І. Бланк, П. Бубенко, О. Віханський, А. Гальчинський, В. Геєць, В. Герасимчук, В. Глущенко, В. Гончаров, О. Градов, М. Дороніна, М. Єрмошенко, В. Забродський, В. Заруба, Т. Заславська, С. Ілляшенко, О. Кизим, Т. Клебанова, Г. Козаченко, О. Кузьмін, Л. Лігоненко, Т. Лепейко, Ю. Лисенко, В. Лушкін, В. Міщенко, А. Наливайко, В. Подсолонко, В. Пономаренко, О. Сохацька, А. Старостіна, О. Терещенко, О. Тищенко, О. Тридід, О. Ястремська та ін

Аналіз ступеня розробленості проблеми економічної стійкості господарюючих суб'єктів в сучасній економіці показує, що, незважаючи на велику увагу вітчизняних і зарубіжних вчених до даної проблеми, багато її аспектів досі досліджені недостатньо. Крім того, існують великі відмінності в концептуальних і методологічних підходах до дослідження цієї

проблеми, ніж зумовлюються істотні розбіжності в узагальненнях, висновках і методичних рекомендаціях щодо механізму і шляхів досягнення економічної стійкості підприємств в нестабільному середовищі; класифікації системи факторів, що впливають на їх стійкість; методів коригування фінансових результатів діяльності суб'єктів підприємництва в умовах мінливого зовнішнього середовища; способів зниження фінансових ризиків підприємств.

Розглядаючи сутність і фактори, котрі впливають на економічну стійкість господарюючих суб'єктів виявлено, що практично всі автори визначають, що фінансовий стан є найважливішою характеристикою економічної діяльності організації в зовнішньому середовищі. Для оцінки фінансового стану підприємства використовується певний набір фінансових показників або коефіцієнтів, що дозволяють отримати універсальний інструмент для порівняння результатів діяльності різних підприємств. Одним з показників фінансового стану є показник економічної стійкості.

Більшість економістів визначають економічну стійкість у вузькому сенсі слова, змішуючи зі значенням платоспроможності. Деякі автори розглядають економічну стійкість в ширшому сенсі, беручи його не тільки як критерій платіжної стійкості, а й ліквідності, стійкості майнового стану.

Аналіз визначень різних авторів дозволяє стверджувати, що, по суті, економічна стійкість характеризує рівень ризику, оскільки вона покликана оцінити ступінь стабільності фінансового становища підприємства в довгостроковій перспективі. Найбільш розповсюджена оцінка економічної стійкості підприємства – це методика оцінки його фінансово-економічної стійкості. В основному стійкість підприємства пов'язують саме зі стійкістю його фінансового стану та ймовірністю банкрутства.

У сучасній практиці фінансово-господарської діяльності зарубіжних фірм для оцінки ймовірності банкрутства найбільш широке застосування отримали моделі, розроблені Е. Альтманом і У. Бівером [1]. Модель дає змогу спрогнозувати ймовірність банкрутства за 1 рік можна з точністю до 90 %, за 2 - до 70 %, за 3 - до 50 %.

$$Z=1,2K1+1,4K2+3,3K3+0,6K4+K5 \quad (1)$$

- де K1 – оборотний капітал/сума активів;
- K2 - нерозподілений прибуток/сума активів;
- K3 - операційний прибуток/сума активів;
- K4 - ринкова вартість акцій/заборгованості;
- K5 - виручка/сума активів.

Пізніше, 1983 року, Альтман отримав модифікований варіант своєї формули для компаній, акції яких не котирувалися на біржі

$$Z = 0,717 X_1 + 0,847 X_2 + 3,107 X_3 + 0,42 X_4 + 0,995 X_5 \quad (2)$$

де X4 - це балансова, а не ринкова вартість акцій

- Z > 2,99 фінансово стійки,
- Z < 1,81 безумовно-неспроможні,
- Z = [1,81-2,99] зона невизначеності.

Недоліками даної методики є відмінності у зовнішніх чинниках, що впливають на функціонування підприємства в умовах українських реалій (міра розвитку фондового ринку, головним чином, відсутність вторинного ринку цінних паперів, податкове законодавство, нормативне забезпечення бухгалтерського обліку), а отже, на економічні показники, що використовуються в моделі, спотворюють імовірнісні оцінки.

Процес розвитку симптомів фінансової кризи на підприємстві зображений на рис. 1.

Обумовлене зовнішніми і внутрішніми чинниками зменшення обсягів продажів веде, з одного боку, — до зниження прибутковості і до збитковості, а з іншого, — до зниження рівня ліквідності і неплатоспроможності. Закономірним результатом такої ситуації є тотальна кредиторська заборгованість, неплатоспроможність і банкрутство суб'єкта господарювання.

Зотов А.А. [2] запропонував у кожному конкретному випадку із запропонованого переліку показників необхідно відбирати ті, які відповідають специфіці підприємства і економічній ситуації.

$$V^t = \sum_{i=1}^n \frac{K_i^f}{K_i^b} \times R_i \times a_i \quad (3)$$

де V^t - загальний показник економічної стійкості підприємства на

момент розрахунку;

K_i^f - фактичні дані, що характеризують i -й бік стійкості підприємства на момент розрахунку;

K_i^b - базові дані, що характеризують i -й бік стійкості підприємства в базовому періоді;

R_i - ранг (вага) i -го показника;

n - кількість факторів стійкості підприємства;

$a_i = \{1, \text{якщо фактор використовується};$

$0, \text{якщо фактор не використовується}\}$.

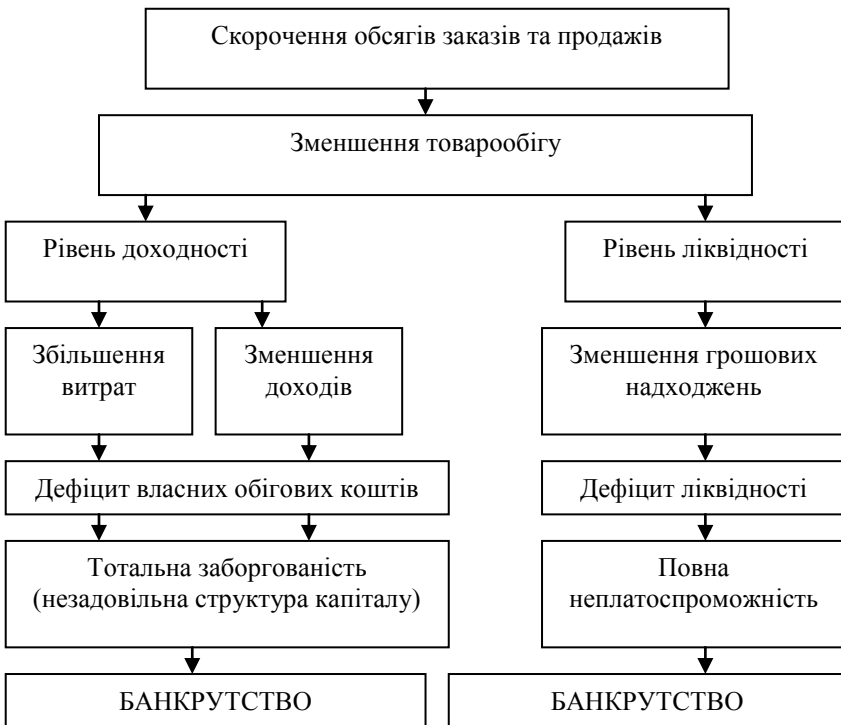

Рис. 1.- Розвиток симптомів банкрутства на підприємстві

Недоліком даної методики є те, що автор не розбиває показники на однорідні групи, що, на нашу думку, ускладнює

оцінку економічної стійкості підприємства через необхідність відразу визначати ранг великій кількості різнорідних показників.

Анохін С.Н. [3] проводить розподіл економічної стійкості промислового підприємства на наступні складові: управлінська стійкість; виробнича стійкість; фінансова стійкість; соціальна стійкість; стійкість ділової активності; стійкість рентабельності

$$K_{ec} = \sqrt[6]{K_{uc} \times K_{vc} \times K_{fc} \times K_{sc} \times K_{da} \times K_{cp}} \quad (4)$$

де K_{uc} , K_{vc} , K_{fc} , K_{sc} , K_{da} , K_{cp} , відповідно, - коефіцієнти рівнів управлінської, виробничої, фінансової, соціальної стійкості, рівня ділової активності та рівня стійкості рентабельності.

Недоліком даної розрахункової формули є відсутність рангових (вагових) коефіцієнтів, що не дозволяє врахувати значимість окремих коефіцієнтів стійкості у формуванні інтегрального коефіцієнта

Брянцева І. В. [4] пропонує оцінювати економічну стійкість підприємства у порівнянні з відібраною сукупністю схожих підприємств. Дослідник виділяє дві складові економічної стійкості підприємства: виробничо-технічну і фінансово-економічну

$$K_{ec} = \sum_{i=1}^n \frac{K_i}{K_{e_{T_i}}} \times a_i \quad (5)$$

де K_{ec} - інтегральний показник економічної стійкості підприємства в досліджуваній сукупності підприємств;

K_i - значення i -го показника економічної стійкості;

$K_{e_{T_i}}$ - найкраще значення i -го показника економічної стійкості в досліджуваній сукупності підприємств;

n - кількість показників економічної стійкості підприємства;

a_i - ваговий коефіцієнт i -го показника економічної стійкості в досліджуваній сукупності підприємств.

Воронов А. та Рубанов С. [5] в основу методики розрахунку економічної стійкості поклали підрахунок змін показників. В процесі оцінки економічної стійкості розглядають динамічні ряди значень показників, за якими визначається кількість приростів (зменшень) за аналізований період. Зміни показників можуть

носити позитивний і негативний характер. За кожним показником розраховується коефіцієнт стійкості економічного об'єкта в досліджуваному періоді

$$K_y = \frac{n}{n_{\text{заг}}} \quad (6)$$

де $n_{\text{заг}}$ - загальна кількість змін показника, включаючи і ті, коли зміна дорівнює нулю.

Даний коефіцієнт повинен бути розрахований для комплексу показників. Автори виділяють такі показники економічної стійкості промислових підприємств: обсяги виробництва та реалізації продукції і послуг, фінансові результати діяльності, науково технічний рівень і якість своєї продукції і надання послуг, питомі витрати на одиницю випущеної продукції і послуг, що надаються матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Зведений (інтегральний) коефіцієнт стійкості:

$$K_c^{\text{звед}} = \frac{K_c^{\text{обсяг}} + K_c^{\text{фін}} + K_c^{\text{НТР}} + K_c^{\text{витр}}}{4} \quad (7)$$

де $K_c^{\text{обсяг}}$, $K_c^{\text{фін}}$, $K_c^{\text{НТР}}$, $K_c^{\text{витр}}$ - коефіцієнти стійкості по об'ємним, фінансовим, якісним і витратним показниками економічного об'єкта.

Відзначимо, що в даній методиці не враховується величина цих змін, що може призвести до помилкових висновків щодо рівня економічної стійкості підприємства. Крім цього всі показники в розрахунках рівнозначні, так як відсутні вагові (рангові) коефіцієнти

Колобов А.А. [6] в рамках організаційно-економічної стійкості виділяє: внутрішньовиробничу підсистему, підсистему сервісної підтримки, ринкову підсистему. Внутрішньовиробнича підсистема включає наступні блоки показників: виробничо-господарські, фінансово-економічні, екологічні. Підсистема сервісної підтримки включає в себе показники: зміни ринкового середовища, зміни ступеня задоволеності попиту. Ринкова підсистема характеризується наступними показниками: конкурентоспроможністю, ринковим середовищем споживачів, ринковим середовищем постачальників.

Після визначення базових показників по кожному блоку розраховуються відносні показники. Спочатку розраховуються локальні показники стійкості. Потім локальні показники стійкості об'єднуються в показники стійкості підсистем.

$$I = k_1 \times I_1 + k_2 \times I_2 + k_3 \times I_3 \quad (8)$$

де I_1 , I_2 , I_3 - узагальнюючі показники стійкості функціонування

підприємства відповідно до внутрішньовиробничої, ринкової підсистем і підсистемі сервісної підтримки;

k_1 , k_2 , k_3 - вагові коефіцієнти.

Автор підкреслює велику значимість оцінки дії факторів зовнішнього оточення підприємства, що значно ускладнює процедуру збору інформації для розрахунків і зменшує їх точність.

Аранчій В. І. [7] запропонував визначення рівня економічної стійкості підприємств здійснювати в три етапи : 1-й етап – вибір та розрахунок одиничних коефіцієнтів, індикаторів економічної стійкості; 2-й етап – ранжування індикаторів – переведення відносних показників у відносні величини (бали), здійснивши переведення з використанням чотирьохрівневої системи (3, 6, 9, 12 балів); 3-й етап – розрахунок інтегрального показника економічної стійкості на основі вищенаведених коефіцієнтів за формулою середньозваженої геометричної з урахуванням поправочних коефіцієнтів (частки і-го показника в інтегральному показникові) та аналіз результатів:

$$I_{ec} = \sum_{i=1}^{10} R_i \times \left(\frac{v_i}{100} \right) \quad (9)$$

R_i – рейтинг і-го показника в досліджуваній сукупності;

v_i – частка і-го показника в інтегрованому показнику економічної стійкості.

За отриманим кількісним значенням інтегрального показника економічної стійкості підприємств, можна визначити його градацію на підставі граничних значень. Так, отримане значення інтегрального показника оцінки економічної стійкості аграрних підприємств в діапазоні від 3 до 12 балів свідчить про різний рівень економічної стійкості. Число груп, на які будуть поділені

підприємства в залежності від рівня економічної стійкості розташовано у ранжируваний ряд за групувальною ознакою з використанням методу рівновеликих інтервалів, величина якого в даному випадку становить 1,5 балу. Таким чином, підприємства що отримали значення інтегрального показника економічної стійкості в межах від 4,9 балів до 6,4 балів мають низький тип економічної стійкості; від 6,4 до 7,9 балів – задовільний; від 7,9 балів до 9,4 балів – допустимий; підприємства що мають значення інтегрального показника економічної стійкості понад 9,4 балів характеризуються високим рівнем економічної стійкості. Згідно із запропонованою методикою оцінки економічної стійкості, порогове значення індикаторів економічної стійкості, що входять до сукупності показників інтегрованого показника, базуються на експертних оцінках, що дає можливість більш об'єктивно оцінити вагомість тих чи інших показників у зваженому значенні загального показника економічної стійкості, у відповідності до умов функціонування підприємств конкретного регіону.

Хорев А.І [8] і його співавтори використовують матричний метод. Для аналізу складається матриця, в якій в шапках стовпців і рядків в послідовності відображені показники: прибуток, обсяг продажів, витрати, оборотні кошти, основні фонди, чисельність працівників. Параметри матриці розраховують шляхом відношення вихідних даних стовпця на вихідні дані рядка. Після цього на полі матриці формується сукупність відносних показників, що характеризують різні сторони діяльності підприємства. Відносні показники в нижній половині матриці використовуються в якості параметрів оцінки економічної стійкості підприємства.

На наступному етапі розраховують індекси динаміки параметрів матриці в порівнянні з попередніми періодами. Інтегральний індекс стійкості розраховується як середньоарифметичний

$$J_c = \frac{\sum_{i=1}^n J_i}{n} \quad (10)$$

де J_i - індекс динаміки стійкості i -го параметра;
 n - число показників.

Якщо $J_c > 1$, то стійкість достатня;

якщо $J_c < 1$, то нестійке;

якщо $J_c = 1$, то стабільна стійкість.

За розглянутою методикою визначається характер стійкості підприємства, а рівень економічної стійкості не розраховується. Також, автори не ранжують показники (не визначають вагових коефіцієнтів), що важливо для обліку сили впливу факторів на економічну стійкість підприємства.

У роботі Єзерської С.Г. [9] виділено дві складових рівня економічної стійкості промислового підприємства: виробнича і фінансово-економічна. Виробнича складова включає в себе кадрову і матеріальну (предмети праці та засоби праці) підсистеми. Фінансово-економічна складова включає в себе маркетингову підсистему і фінансову підсистему.

У роботі дослідника акцент зроблено на відносних показниках економічної стійкості. В якості баз для порівняння використовуються порогові значення. Значення узагальнюючих показників економічної стійкості в даній методиці розраховуються за формулами :

$$K_{\text{підв.ЕС}} = \frac{\sum_{i=1}^n \left(\frac{a_i^{\text{П}} - a_{\text{min}}}{a_{\text{min}}} + \frac{a_{\text{max}} - a_i^{\text{H}}}{a_{\text{max}}} \right)}{n} \quad (11)$$

де $K_{\text{підв.ЕС}}$ - узагальнюючий показник по групі приватних показників, що підвищують рівень економічної стійкості;

$a_i^{\text{П}}$, a_i^{H} - фактичні значення приватних позитивних і негативних показників, що входять в групу показників, які підвищують рівень економічної стійкості;

n - кількість приватних показників у цій групі;

a_{min} - мінімальне порогове значення для позитивного показника;

a_{max} - максимальне граничне значення для негативного показника.

$$K_{\text{щир.ЕС}} = \frac{\sum_{j=1}^m \left(\frac{a_{\text{min}} - a_j^{\text{П}}}{a_{\text{min}}} + \frac{a_j^{\text{H}} - a_{\text{max}}}{a_{\text{max}}} \right)}{m} \quad (12)$$

де $K_{\text{пон.ЄС}}$ - узагальнюючий показник по групі приватних показників, понижуючих рівень економічної стійкості підприємства;

$a_i^{\text{П}}$, $a_i^{\text{Н}}$ - фактичні значення приватних позитивних і негативних показників, що входять в групу показників, які знижують рівень економічної стійкості;

m - кількість приватних показників у цій групі.

У методиці Єзерської С.Г. для розрахунку складових і підсистем економічної стійкості підприємства використовується недостатня кількість приватних показників, що може привести до розрахунку інтегрального показника, який буде неправильно відображати реальну економічну стійкість промислового підприємства. Дослідник не врахував також різницю впливу приватних показників на інтегральний показник, тому що не використовував вагові (рангові) коефіцієнти.

Стоянов Е.А. і Стоянова Є.С. виділяють 16 показників економічної стійкості підприємства: рентабельність власних засобів, запас фінансової стійкості підприємства, ефект фінансового важеля, плече фінансового важеля, коефіцієнти маневрування власних засобів, накопичення амортизації, фінансової незалежності, довготривалого залучення позикових засобів, реальної вартості основних і матеріальних оборотних засобів, покриття інвестицій, співвідношення залучених засобів і здатності самофінансування, співвідношення здатності самофінансування і додаткової вартості [10].

Пергамент М.Д. [11] пропонує оцінку економічної стійкості підприємства проводити за шістьма показниками: завантаження підприємства, прибутковість, технічна оснащеність, ефективність управління, фінансове положення, ділова активність. При цьому розраховується коефіцієнт економічної стійкості (інтегральний показник), як середнє геометричне зазначених показників економічної стійкості.

Для стратегічного управління економічною стійкістю підприємства запропоновано розраховувати інтегральний показник економічної стійкості по блоках ЗСП, які його забезпечують. Інформаційною базою для такого розрахунку може слугувати модифікована система збалансованих показників, яка поряд з традиційними блоками включає додатковий блок «соціум». Включення цього блоку дає можливість враховувати

показники, що характеризують регіональні аспекти, професійний ріст та мотивацію працівників підприємства. По кожному блоку визначаються ключові показники, які впливають на економічну стійкість, а також визначаються інтегральні показники для них (табл. 1).

На базі цих блочних показників розраховується загальний інтегральний показник економічної стійкості підприємства. Експертами з даних питань виступають керівники та спеціалісти підприємств машинобудування, а також провідні фахівці та експерти ринку продукції машинобудування.

Таблиця 1

Набір показників для підприємства відповідно до блоків ЗСП

Проекції	Цілі	Показники
Фінанси	Зростання доходу підприємства. Збільшення рентабельності активів. Прискорення оборотності активів	$S_1 = f(K_{\text{терм.лікв}}, R_{\text{активів}}, R_{\text{продажів}}, K_{\text{об.активів}})$ Коефіцієнт термінової ліквідності $K_{\text{терм.лікв}}$ Рентабельність активів $R_{\text{активів}}$ Рентабельність продажів $R_{\text{продажів}}$ Коефіцієнт оборотності активів $K_{\text{об.активів}}$
Клієнти	Розширення ринкової позиції на ринках. Підвищення задоволеності клієнтів. Збільшення частки постійних клієнтів	$S_2 = f(K_{\text{терм.лікв}}, R_{\text{акт}}, R_{\text{прод}}, K_{\text{об.акт}})$ Індекс задоволеності клієнтів $I_{\text{задов. кл.}}$ Число нових клієнтів $N_{\text{нов.клієнт.}}$ Число постійних клієнтів $N_{\text{пост.клієнт.}}$ Витрати на маркетинг $C_{\text{маркет}}$ Частка ринку $I_{\text{ринку}}$
Бізнес-процеси	Зниження собівартості продукції. Оновлення устаткування. Автоматизація процесів підприємства. Розробка нових продуктів	$S_3 = f(I_{\text{нов.обл.}}, C_{\text{прод}}, N_{\text{брак}}, C_{\text{НДДКР}}, I_{\text{авт}})$ Частка нового обладнання $I_{\text{нов.обл.}}$ Собівартість продукції $C_{\text{прод}}$ Частка браку $N_{\text{брак}}$ Витрати на НДДКР $C_{\text{нддкр}}$ Рівень автоматизації процесів $I_{\text{авт}}$
Навчання та розвиток	Збільшення мотивації співробітників. Збільшення частки висококваліфікованих співробітників	$S_4 = f(I_{\text{задов.перс}}, T_{\text{кад}}, C_{\text{навч}})$ Індекс задоволеності персоналу $I_{\text{задов.перс.}}$ Плинність кадрів $T_{\text{кад}}$ Витрати на навчання персоналу $C_{\text{навч}}$

Соціум	<p>Розуміння співробітниками стратегічних цілей компанії та своїх персональних задач по їх досягненню</p> <p>Покращення взаємодій співробітників та підрозділів</p> <p>Персональна відповідальність керівного складу та рядових співробітників за виконання закріплених за ними показниками</p> <p>Підвищення мотивації співробітників за рахунок чіткості персональних цілей та задач</p>	$S_5 = f(D_{\text{соц.знач}}, N_{\text{роб.м}}, N_{\text{навч}}, I_{\text{інф.посл.луг}}, D_{\text{випл}})$ <p>Оцінка соціальної значущості підприємства для промисловості регіону $D_{\text{соц.знач}}$.</p> <p>Збільшення частки робочих місць на підприємстві $N_{\text{роб.м}}$.</p> <p>Частка працівників, що пройшли навчання і підвищили кваліфікацію, у їх загальній кількості $N_{\text{навч}}$.</p> <p>Розширення доступності інформаційних послуг для зайнятих на підприємстві $I_{\text{інф посл}}$.</p> <p>Рівень дивідендів на одного працівника $D_{\text{випл}}$.</p>
--------	--	--

Для визначення величини інтегрального показника для кожного блоку ЗСП пропонується використовувати наступну формулу:

$$S_i = \sum_{j=1}^n (W_i \times X_{ij}) \quad (13)$$

де W_i - вагомість кожного показника; X_{ij} - показники, що характеризують досягнення стратегічних цілей у рамках i - того блоку ЗСП.

Вагові коефіцієнти для кожного показника визначаються експертним шляхом по кожному блоку ЗСП. Значення цих коефіцієнтів пропонується розраховувати за формулою:

$$W_i = \frac{\sum_{j=1}^k R_{ij}}{\sum_{j=1}^k \sum_{i=1}^{kn} R_{ij}} \quad (14)$$

R_{ij} – коефіцієнт вагомості i -го показника в балах, котрий надано j -м експертом; k – кількість експертів; n – загальна кількість показників, що підлягають оцінці.

Ідентифікація отриманих значень інтегрального показника економічної стійкості підприємства проводиться по зонах:

0,8-1 – Високий - Стійкість підприємства знаходить в межах порогових значень, ефективне використання фінансових ресурсів, рівень загроз з боку зовнішнього середовища низький;

0,5-0,8 - Середній - Зниження ефективності діяльності підприємства, активний вплив на діяльність підприємства факторів зовнішнього середовища, система розпізнавання та попередження настання кризових явищ є задовільною

0,2-0,5 – Низький - Необоротність спаду виробництва, вичерпання технічних ресурсів обладнання та площ, скорочення персоналу, високий вплив на діяльність підприємства факторів зовнішнього середовища (макро і мікро рівень), система розпізнавання та попередження настання кризових явищ є задовільною, але на окремих напрямках не ефективна

0,05-0,2- Критичний - Втрата виробничого потенціалу є неминучою, слабка позиція на ринку з низькою часткою, система розпізнавання та попередження настання кризових явищ є незадовільною і неефективною

Основний зміст прогнозування погіршення економічної ситуації полягає в передбаченні й оцінюванні можливих негативних тенденцій діяльності підприємства, які можуть призвести до його неплатоспроможності та втрати ліквідності, а отже, банкрутства або ліквідації. З метою швидкої ідентифікації фінансової кризи та банкрутства, виявлення причин, що її зумовлюють та розробки антикризових заходів на підприємствах доцільно впроваджувати систему раннього попередження та реагування (СРПР).

СРПР базується на використанні систем показників та індикаторів, які дозволяють не тільки кількісно охарактеризувати й оцінити ситуацію, але й розкрити причини її виникнення, провести структурно-логічний аналіз чинників впливу.

Головними елементами СРПР є показники і системи показників раннього попередження. Запропонований підхід

найкраще відбиває теоретичну сутність стратегічного управління економічною стійкістю підприємства, що є умовою здатності останнього до ефективного функціонування сьогодні й успішного розвитку в майбутньому, і, водночас, відповідає традиційному погляду на рівні управління підприємством, що забезпечує релевантність інформації СРПР а, отже, і ефективність системи забезпечення економічної стійкості підприємства в цілому.

Література:

1. Altman E. Corporate financial distress and bankruptcy. (3rd ed.) — New York: John Wiley & Sons, Inc, 1993
2. Зотов А.А. Оценка устойчивости функционирования и развития предприятий нефтегазовой промышленности /А.А. Зотов // Автореферат на соиск. уч. ст. канд. экон. наук. – Пермь, 2003, - 12 с.
3. Анохин С.Н. Методика моделирования экономической устойчивости промышленных предприятий в современных условиях /С.Н. Анохин - Саратов: Сарат.гос.техн.ун-т, 2000. - 40с.
4. Брянцева И.В. Рейтинговая оценка экономической устойчивости строительного предприятия /И.В. Брянцева//Экономика строительства. 2002. - №11. - С.20-27.
5. Воронов А.С. Устойчивое развитие предприятия как стратегическая цель маркетинга /А.С.. Воронов, С. Рубанов //Маркетинг. - 2002. №3. - С. 31-37.
6. Логистикоориентированное управление организационно-экономической устойчивостью промышленных предприятий в рыночной среде / Под. ред. А.А. Колобова. – М.: Издательство МГТУ им. Н.Э. Баумана, 1996, с.132
7. Аранчій В. І. Інтегральні підходи до оцінювання економічної стійкості аграрних підприємств / В. І. Аранчій, М. О. Удовіченко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Nppdaa/econ/2012/10.pdf.
8. Хорев А.И. Управление организационно-экономической устойчивостью хлебопекарных организаций /А.И. Хорев, А.Н. Полозова, Н.В. Фролова – Воронеж: Центрально-Черноземное книжное издательство, 2002, с.88
9. Езерская С.Г. Экономическая устойчивость промышленного предприятия: методологические аспекты и методы оценки /С.Г. Езерская С.Г // Автореф. на соиск. уч. ст. канд. экон.наук. - Иваново, 2004. - 20с. <http://www.dslib.net/economika-xoziajstva/jekonomicheskaja-ustojchivost-promyshlennogo-predpriyatija-metodologicheskie-aspekty-i.html>

10. Стоянов Е.А. Экспертная диагностика и аудит финансово-хозяйственного положения предприятия /Е.А. Стоянов, Е.С. Стоянова. — М.: Перспектива, 1992. — 89 с.

11. Пергамент М.Д. Управление экономической устойчивостью полиграфических предприятий / М.Д. Пергамент // Автореф. на соиск. уч. ст. канд. экон.наук. – М., 2005.- 26с.

© Сітак І.Л., Мурашко І.М., 2019

3.8. Фактори впливу на основний капітал підприємства

Основою функціонування та розвитку будь-якого підприємства незалежно від виду діяльності чи організаційно-правової форми є капітал.

У сучасній літературі визначення сутності поняття капіталу досі є предметом дискусій серед науковців. Загальноекономічною теорією сформовано три основних підходи: виробничий (фактори виробництва), грошовий (грошові кошти) та фінансовий (фінансові ресурси та інвестиції).

Однією з найбільш використовуваних економічних категорій, яка розглядається як на макроекономічному рівні (з національногосподарського погляду), так і мікроекономічному рівні (з погляду суб'єктів господарювання), є основний капітал.

Основний капітал національної економіки призначений для комплексного вирішення виробничих і соціально-економічних проблем, найважливішими серед яких є забезпечення проведення виробничо-господарської діяльності та виконання технологічних процесів, підвищення продуктивності праці та зростання ефективності господарювання [1].

Основний капітал, що поряд з іншими видами економічних ресурсів, забезпечує виробничий процес, в ринкових умовах перетворюється на один з основних визначальних чинників ефективності господарювання. Як слушно зазначає З.В. Григорова, від його правильного формування, величини і раціональної структури в значній мірі залежать темпи росту виробництва продукції і національного доходу країни. Визначаючи можливості підприємств щодо виготовлення продукції, основний капітал сприяє вирішенню різноманітних